

Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumların Bütünleşik Tehdit ve Sosyal Mesafe Kuramları Doğrultusunda İncelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği*

**Hamza Bahadır Eser

***Mehmet Recai Uygur

Öz

Çalışmanın amacı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının, Suriyeli göçmenlere yönelik olarak algılanan tehdit ile sosyal mesafe düzeylerinin incelenmesidir. Çalışmanın temel varsayımı katılımcıların cinsiyeti, etnik ve siyasal kimlikleri gibi demografik değişkenler ile yine katılımcıların yakın çevrelerindeki Suriyeli göçmen yoğunluğu, kendilerini ifade ettikleri dini, etnik ve siyasal kimliklerinin, Suriyeli göçmenlere yönelik olarak geliştirdikleri tutumlar üzerinde etkili olduğudur. Gruplar arası tutumların şekillenmesinde etkili olan değişkenlerin anlaşılmasına yönelik bir ön hazırlık olması açısından çalışmada öncelikle göç, mülteci, önyargı, kalıp yargı, olumsuz kalıp yargı, gruplar arası kaygı gibi kavramlar ile bütünleşik tehdit ve sosyal mesafe kuramlarından kısaca bahsedilmiştir. Çalışmanın odak noktası Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik geliştirdikleri tutumlardır. Bu bağlamda çalışma uzayı olarak Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri seçilerek, 1209 öğrenci ile yüz yüze anket yapılmıştır. Çalışmada kadınlar ve erkeklerin Suriyelilere yönelik tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Katılımcıların etnik kimliklerine göre Suriyelilere yönelik algıladıkları sosyal mesafe arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Tehdit, Sosyal Mesafe, Önyargı.

The Study of Attitudes towards Syrian Immigrants within Integrated Theories of Threat and Social Distance: Case of Suleyman Demirel University

Abstract

The aim of the study is to examine the perceived threat together with social distance towards the Syrian immigrants in accordance with the attitudes of Turkish citizens. The basic assumption of the study is that, the demographic variables like the gender, ethnic and political identities of participants and the socio-economic variables like the overpopulation of the Syrian immigrants who live in their territories and their religious, ethnic, ideological and political identities have effects on their attitudes towards the Syrian immigrants. In order to understand the variables which are effective in shaping inter-group attitudes, the study briefly deals with concepts such as immigration, refugee, prejudice, stereotypes, negative stereotypes, intergroup anxiety and theories of threat and social distance. The focus of the study are the attitudes which are developed by citizens of the Republic of Turkey towards the Syrians who are under temporary protection. In this context students of Süleyman Demirel University were selected as the space of the study and the survey had been made face to face with 1209 students. There is no significant difference between threat perceptions of women and men in the study. However, there is significant difference between social distance perceptions of participants according to their ethnic identities.

Keywords: Migration, Refugee, Threat, Social Distance, Prejudice.

*Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda, Doç. Dr. Hamza Bahadır Eser danışmanlığında, Mehmet Recai Uygur tarafından 2018 yılında tamamlanan, "Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sosyo-Psikolojik Tutumların İncelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği" adlı yüksek lisans tezinden faydalanılarak üretilmiştir.

**Doç. Dr. | Süleyman Demirel Üniversitesi | bahadireser@sdu.edu.tr | ORCID: 0000-0003-4063-051X

***Doktora Öğrencisi | Anadolu Üniversitesi | mryugur@anadolu.edu.tr | ORCID: 0000-0003-1872-0885

DOI: 10.36484/liberal.609598

Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 95, Yaz 2019, ss. 131-162.

Gönderim Tarihi: 22 Ağustos 2019 | Kabul Tarihi: 30 Eylül 2019

Giriş

Sosyal yapı üzerinde ciddi değişim ve dönüşümlere kaynaklık eden olan göç hareketleri, çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Daha rahat, refah seviyesi yüksek, güvenli bir yaşama kavuşma umuduyla bireysel veya kitlesel olarak insanların buldukları yerden, aranan koşulların olduğunu varsaydıkları yere yapmış oldukları gönüllü hareket, göç ve göçmen olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Tarih boyunca yaşanagelen ve insanoğlunun varlıksal devamlılığını tehdit eden büyük iklim değişiklikleri, kıtlıklar, savaşlar gibi gelişmeler göç olgusunun en başta gelen sebepleri olagelmışlerdir. Günümüzde Orta-Doğu'da ve özellikle Suriye'de yaşanan iç çatışmalardan dolayı yasal ve kaçak yollarla söz konusu coğrafyadan başta Avrupa ülkelerine doğru olmak üzere ciddi bir insan akımı yaşanmaktadır. Bu insan hareketliliği, insani açıdan acı tecrübelerin de yaşanmasını beraberinde getirmektedir. Özellikle kaçak göç esnasında can kayıpları yaşanmakta, göçmenler kayıt dışı ve asgari ücretin altında, kaçak çalıştırılma, sağlıksız barınma koşullarında yaşama, ek-sik beslenme, eksik eğitim gibi zor koşullarda yaşamlarını sürdürmek zorunda kalabilmektedirler.

Ülkelerinden göç edenler gittikleri yerlerde çoğu zaman umduklarını bulamamaktadırlar, dil, din, kültür sorunlarıyla karşılaşp, yeni yaşama uyum sağlamakta güçlük çekebilmektedirler. Bununla birlikte göçmenler, yabancı korkusunun hâkim olduğu Avrupa'da derin sosyal sorunlar oluşturmaktadır. Göçmenler, dünyanın birçok yerinde, (göç edilen) ülkelerinin içinde bulunduğu (ekonomik-politik-sosyal) kötü durumunun başlıca sorumluları olarak gösterilirler.¹ Bu durum yerleşik halk arasında refah kaybı, güvenlik riskleri, sosyal devlet imkânlarının haksız kullanımı, yerleşik kültürün yozlaşması gibi çeşitli endişeleri de beraberinde getirmektedir. Çalışmada, göçmenlere yönelik tehdit algısı, sosyal mesafe gibi sosyo-psikolojik tutumlar, Süleyman Demirel Üniversitesi evreni özelinde ele alınmaktadır. Uygulama 2018 yılı Mart ayında gerçekleştirilmiştir. Çalışma evreninin büyüklüğü 38715 kişidir. Anketler yüz yüze doldurulmuştur. 38715 kişiden oluşan evren büyüklüğü için $\alpha = +0,05/- 0,05$ örnekleme hatası ile $p=0,05$, $q=0,05$ değerlerinin sağlanabilmesi için yeterli örnekleme büyüklüğü 381 kişidir. Bununla birlikte evrendeki

1 Çiğdem Damla Balaban, *The Roles of Intergroup Threat, Social Dominance Orientation and Right-Wing Authoritarianism in Predicting Turks' Prejudice Toward Kurds*, Yayınlanmamış Master Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013; Emory Bogardus, "Social Distance". Yellow Springs, OH: Antioch, 1959; Hatice Karaçanta, *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Başka Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2002; Gökçe Karayegen, *Çevreci Tutum ve Davranışlar: Sosyal Baskınlık Yönelimi, Yetkencilik ve Ahlak Açısından Bir Değerlendirme*, Yayınlanmamış Master Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara, 2015.

sınıf, cinsiyet dağılımını gözetecek şekilde, basit tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılarak 1209 katılımcıya ulaşılmıştır.²

Kavramsal Çerçeve

Çalışma yukarıda da değinildiği üzere göç olgusu, göç edenler, göç edilen yerdeki yerleşik toplumların göçmenlere yönelik tutumlarını konu almaktadır. Bu bağlamda aşağıda ilgili kavramlar olan göç, mülteci, önyargı, kalıpyargı kavramları devamında bütünlük tehdit kuramı, bu kuram altında gerçekçi tehdit, sembolik tehdit, olumsuz kalıp yargı, gruplar arası kaygı başlıkları ve son olarak sosyal mesafe kuramı başlıkları kısaca ele alınacaktır.

Göç

İnsan yaşamının karmaşıklığı ve hızlı değişen sosyo-ekonomik koşullardan dolayı insan göçü gün geçtikçe önem kazanan bir konu haline gelmektedir. Çalışmamızın ana teması göç ederek yeni bir yaşam alanına gelen göçmenlere yönelik tutumlardır. Bu bağlamda kısaca göç olgusuna değinmek yerinde olacaktır. Bireylerin kimi zaman tekil çoğu zaman toplu olarak bir bölgeden diğerine hareketliliğini etkileyen temel faktör, nüfusun ve kaynakların dengesiz dağılımı, kaynak yetersizliği, ekonomik ve kültürel gelişme düzeylerindeki farklılıklardır.³ Sözü edilen nedenler daha çok isteğe bağlı göç olgusunu tarif etmektedir. Bu eksende göç eden insanları göçmen olarak tarif edilmektedir. Ancak bu çalışmanın esas konusu, doğup büyüdüleri, yaşadıkları yeri can güvenliği endişesiyle terk etmek zorunda kalan Suriyelilerdir. Buna bağlı olarak (her ne kadar Türliye'deki Suriyeli nüfusunun hukuki statüsünü ifade etmese de) mülteci kavramının açıklanması konunun anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

Mülteci

BM'nin (05/09/1961 tarih ve 10898 sayı ile Resmi Gazetede yayımlanan ve Türkiye'nin de taraf olduğu) "Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme"⁴

2 Baki Şahin, "Metodoloji", içinde: Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ed: Abdurahman Tanrıoğen, Anı Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 127.

3 Etat De La Migration Dans Le Monde, Les Migrants Et Les Villes De Nouveaux Partenariats Pour Gérer La Mobilité, Organisation internationale pour les migrations (OIM), 17 Route des Morillons 1211 Genève 19 Suisse, 2015; Smita Dubey ve Varsha Mallah, "Migration: Causes and effects", *The Business & Management Review*, Volume 5 Number 4 2015, ss. 228-229; Jessica Hagen - Zanker, *Modest Expectations Causes and Effects of Migration on Migrant Households In Source Countries*, Dissertation, the Degree of Doctor at the Maastricht University, ss. 9-15, 2010.

4 Mevzuat, *Mültecilerle Dayanışma Derneği* web sayfası, <http://www.multeci.org.tr/mevzuat/> (Erişim: 10 Temmuz 2019).

metni diğer bir ifade ile 1951 Cenevre Sözleşmesi⁵, savaş-çatışma durumunun yaşandığı veya kişinin siyasal ve sosyal olarak kendisini güvende hissetmediği bir ülkede yaşayan bireyin başka bir ülkeye sığınma olanaklarını ele almıştır. Mülteci statüsünü diğer göçmen statülerinden ayıran birkaç durum söz konusudur; birincisi, mülteciler, yaşadıkları bölgeleri istemeden, çeşitli kaygılar nedeniyle terk etmek zorunda kalan kişilerdir, ikincisi, mültecilerin uluslararası korumalardan yararlanabileceklerine dair güçlü bir beklentileri vardır. Üçüncü olarak mülteciler, savaş veya çatışmalar sona erdiğinde, şartlar elverişli hale geldiğinde terk etmek zorunda oldukları ülkeye geri dönerler. BM söz konusu sözleşmesinin ilk 6 maddesinin mültecilere yönelik uygulamaların temel insan hakları ekseninde ele alındığı belirlenmiştir. Savaşın sonlanması ve huzurun sağlanmasından sonra mültecilerin ülkelerine geri dönmelerine yönelik beklenti son derece dikkate değerdir. Ancak savaşlarla yurtlarından edilen bu insanların geri dönüşlerine dair beklentinin ne derece karşılık bulabileceği tartışmalı bir konudur.

Literatürde mülteci kavramına yönelik hemen hemen tüm tanımlamalar ortak bir sonuca varmaktadır. Genel itibariyle mülteci kavramı, ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba üyeliği veya siyasal görüşlerinden ötürü, bulunduğu ülkede eziyete veya herhangi bir insan dışı muameleye uğraması veya uğrayabilme endişesi ile, kendi ülkesinin dışında başka bir ülkede yaşayan kişileri tanımlamaktadır. Mülteci, sayılan nedenlerin ortaya çıkardığı korku sebebiyle ülkesinin korunmasından istifade etmek istemez. ” (UN Convention art. 1A-2.). Bu tür somut tanımlar, örtük argümanlara dayandırılır. Bunlar; a) Vatandaş ve devlet arasında bir güven, sadakat, koruma ve yardım bağı toplum normal temelini oluşturur; b) Mülteci durumunda, bu bağ kopmuştur; c) Zulüm ve yabancılaşma her zaman bu kopmuş bağın fiziksel belirtileridir; d) Bu belirtiler mülteciliği belirlemek için gerekli ve yeterli şartlardır.⁶

Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki durumu, adlandırılması esasen uluslararası hukukun konusudur. Kısaca özetlemek gerekirse, Suriyeliler Türkiye’ye ilk kez 2011 yılında giriş yapmaya başlamışlardır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ilk gelen 252 Suriye vatandaşı Hatay’da misafir etmiş, (ilk) geçici olarak geldiği düşünülen bu insanlara barınma ve beslenme imkânlarını sağlamıştır. Suriye’deki hali hazırda devam eden iç savaştan kaçarak Türkiye’ye sığınanların sayısının hızlı bir şekilde artması ile gelenlere ilk olarak, 30.03.2012 tarihinde, Başbakanlıkça hazırlanan 62 sayılı “Türkiye’ye Toplu

5 “Mültecilerin Hukukî Statüsüne İlişkin Sözleşme”, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, *Mültecilerle Dayanışma Derneği* Web sayfası, <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> (Erişim: 10 Temmuz 2019).

6 Andrew E. Shacknove, “Who is a Refugee?”, *Ethics*, Vol. 95, No. 2 January 1985, ss. 274-284.

Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” ile bir statü sağlanmaya çalışılmıştır. Söz konusu bu statü “geçici koruma” durumunda olmak olarak özetlenebilir. Türkiye’deki (göçle gelen) Suriyelilerin hukuki durumu, adı anılan bu yönergeden sonra, 04.04.2013 tarihinde kabul edilen ve 11.04.2013 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanan, 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ile daha net bir görünüme kavuşmuştur.⁷ Geçici koruma hali 6458 sayılı kanunun 91. Maddesinde “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.” şeklinde tarif edilmiştir.⁸ Özetle Türkiye’de hali hazırda bulunan Suriyeliler hukuken “geçici koruma” sağlanan kimseler olarak tanımlanmaktadır. Yine 6458 sayılı kanunda 61. maddesinde mülteci olma durumu “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.” şeklinde tarif edilmiştir.⁹ Bu noktadan hareketle çalışmada, Suriye’den ülkemize göçen insanları nitelemek adına, mülteci kavramı yerine Suriyeli göçmenler nitelemesi tercih edilmiştir.

Önyargı

Suriyeliler her ne kadar toplumumuzla benzer dini ve kısmen benzer kültürel referanslara sahip olsalar da dilleri, yaşam şekilleri, birbirleri kurdukları ilişkiler göz önünde alındığında kolaylıkla farklı bir toplum olarak nitelenebilmektedirler. Bu farklılaştırma onların göç ettikleri yerlerde dış grup olarak yani yaygın tabir ile “öteki” olarak görülmelerine neden olmaktadır. İnsanlar az tanıdıkları veya tanımadıkları gruplara karşı bir takım önyargılar ile yaklaşır. Bu kapsamda, çalışmada önyargıların sonuçları olarak niteleyebileceğimiz tehdit algısı ve kurgulanan sosyal mesafe kavramlarına yönelik bilişsel bir hazırlık olması adına önyargı kavramına kısaca değinmek yerinde olacaktır.

7 “Türkiye’de Geçici Koruma”, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma> (Erişim:10 Temmuz 2019).

8 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde: 91/1.

9 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde: 61/1.

Önyargı, kısaca üyesi oldukları bir grup yüzünden, insanlara karşı sergilenen olumsuz davranışları tanımlamak için kullanılmaktadır. Önyargılar nefret yoğunluğuna ulaştığında, bu durum bağnazlık olarak tarif edilebilir. Bazı sözlükler önyargıyı, ilgili gerçeklere bakmadan görüş oluşturma süreci olarak tanımlamaktadır.¹⁰ Önyargıları olan kişiler ilgili gerçekleri inceleyebilir ve önyargılarını doğrulamak için onları yorumlayabilir. Tam anlamıyla önyargılı olmak, tüm gerçekler toplanmadan önce bir şey hakkında bir fikir oluşturmak anlamına gelir. Allport önyargıyı; “Bir bireyin, yalnızca farklı bir grubun üyesi olduğu için başka bir gruba, bir bütün olarak veya bir bireye karşı hatalı ve esnek olmayan genellemeye dayanan bir antipati göstermesidir” olarak tanımlamıştır.¹¹ Bu açıklamanın bize söylediği ilk şey, önyargının mantıklı bir şey olmadığı, aksine bir dizi varsayım, yarı gerçek ve tahminlere dayandığıdır. İkincisi, bize, önyargının genellemeye dayandığını yalnızca bir kişinin belirli bir grubun üyesi olduğu gerçeğine dayanarak sahip olduğunu düşündüğümüz bir dizi özellik ve niteliğe dayandığını söylemektedir. Önyargının bu çalışma için önemi, yerleşik toplumların ülkelerine kitlesel olarak göçen topluluklar konusunda temelsiz genel geçer düşüncelere sahip olmaları olgusudur.

Kalıp yargı

Suriyeli göçmenler halihazırda göç ettikleri yerlerde tanınmayan veya az tanınan sosyolojik gruplardır. Bundan ötürü Suriyelilere karşı eksik bilgiden oluşturulmuş kalıpyargıların oluşturulması kuvvetle muhtemeldir. İnsanlar az tanıdıkları bir grubun üyeleri için daha önceden edindikleri kısıtlı bilgileri ile bir yargı oluştururlar ve bu yargı onlar için “gerçeği” tarif ederek onların belirsizlik karşısındaki kaygılı olma durumlarını sonlandırır. Bu yargılar “gerçeği” tarif ettikleri sürece işlevseldirler ve korunurlar. Bireyler çoğu zaman kendi grupları dışından birisi ile karşılaştıklarında, karşısındakini derinden iredeme, tanıma çabası yerine onun grubu ile ilgili daha önceden oluşturduğu bilgi demetine referans verme kolaylığına (hatasına) düşerler. Bu durumda kalıpyargılar devreye girer. Sosyal Psikoloji literatüründe ekseriyetle, belirli bir sosyal grup hakkında düşünürken akla gelen tipik tabloya atıfta bulunmak için “stereotip” terimi kullanılmıştır.¹² Bu terimi, Türkçede kalıpyargı terimi karşılamaktadır. Kalıpyargılar işlevsel ve dinamik açıdan karmaşık bir ortamı-durumu sadeleştirerek, ifade eder, diğer bir ifade ile basitleştirir. Kalıpyargılar, (söz konusu bu basit anlatımları ile) bireylerin karşılaştıkları çeşitli durumlarda, karşılarındakiler hakkında bilgi işleme ve

10 Dictionary.cambridge.org, en.oxforddictionaries.com. (Erişim: 5 Ekim 2019)

11 Gordon, W Allport, *The Nature of Prejudice*. Reading, Mass.: AddisonWesley, 1954.

12 Walter Lippmann, *Public Opinion*, New York, Harcourt, Brace, 1922.

harekete geçmede referans olarak kullandıkları bilişsel şemalardır.¹³ Kalıpyargılar, sadece tipik grup üyelerini niteleyen özellikler hakkındaki inançları yansıtmaz, aynı zamanda sosyal roller, grubun üyelerinin belirli nitelikleri paylaştığı dereceler (ör: grup içi homojenlik veya değişkenlik) ve grup üyelerine yönelik duygusal reaksiyonları etkileyen bilgileri içerir.¹⁴ Kalıpyargılar genel olarak sosyal çevre (aile, arkadaşlar, iş çevresi), konvansiyonel ve yeni medya (sosyal medya ve türevleri bu bağlamda kalıpyargıların hem üretildiği hem de yayıldığı mecralar olarak nitelenebilir) tarafından iletilip, yayılırlar ve böylelikle kalıcı hale gelirler.

Bütünleşik Tehdit Kuramı

Tehdit kuramı en genel ifadesi ile bir grubun diğer bir grubun varlığını kendisi için tehdit olarak görmesi durumuna eğilir. Yukarıda da değinildiği üzere Suriyeliler göç ettikleri toplumların “ötekisi” diğer bir ifade ile dış gruplarıdır. Yerleşik toplumların göç eden bu yeni topluluğu onlara karşı var olan önyargılarından beslenen bir tehdit unsuru olarak görmeleri olasıdır.¹⁵ Kuram, tehdit algıları ile gruplar arası tutumlar arasındaki ilişkiler hakkındaki çeşitli teorik bakış açılarını sentezleyerek¹⁶ gruplar arası ilişki ve tehdit tanımlamalarından beslenen önyargılı tutumları incelemek için yeni bir perspektif sunmaktadır. Bütünleşik tehdit kuramı, tehditler üzerinde birçok değişkenin etkili olduğunu ve böylelikle dolaylı olarak tutumların da etkilediğini öne sürmektedir.¹⁷ Grup içi dayanışmanın güçlü bir şekilde ortaya çıktığı durumlarda, dış gruba yönelik tehdit algılaması daha yüksek olabilmektedir. Dış grup üyeleri ile gerçekleşen negatif/olumsuz temaslar yine algılanan tehdidin seviyesini yükseltmektedir. Bununla beraber, iç-grup üyelerinin dış-grup ile ilgili sahip olduğu bilgi kıtlığı yani daha açık bir ifade ile dış grup üyeleri hakkında çok az şey biliyor olmaları algılanan tehdidin yükselmesine neden olan diğer bir unsurdur.¹⁸ Kültürler arası farklılıklar, insanlığın tarih boyunca inşa ettiği kategorilerin ve bunun sonucunda ortaya çıkan ötekisine davranma şekillerinin ana belirleyicileri olagelmıştır. İlkel çağlarda güç ve yetenek gruplara arası

13 James L. Hilton ve William Von Hippel., “Stereotypes”, *Annual Review of Psychology*, 47, 1996, ss. 237-271.

14 John F. Dovidio ve diğerleri, “Prejudice, Stereotyping and Discrimination: Theoretical and Empirical Overview”, *The SAGE Handbook of Prejudice Stereotyping and Discrimination*, 2010/1, s. 7.

15 Carlos Monterrubio, “The Impact of Spring Break Behaviour: An Integrated Threat Theory Analysis of Residents’ Prejudice”, *Tourism Management*, 54, 2016, s. 420, 2016.

16 Arnd Florack vd. “The Role of Discordant Acculturation Attitudes in Perceived Threat: An Analysis of Host and Immigrant Attitudes in Germany”, 2006, 30, ss. 683-702.

17 Wagner G. Stephan ve Cookie White Stephan, “An Integrated Theory of Prejudice”, içinde S. Oskamp (Ed.), *Reducing Prejudice and Discrimination: The Claremont Symposium on Applied Social Psychology* (ss. 23-45). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc, 2000.

18 Carlos Monterrubio, a.g.m, s. 422.

farklılıkların belirleyicisi iken, zamanla kültür bu farklı olmanın ana nitelleyicisi, tanımlayıcısı haline gelmiştir. Kültür insanlığın sadece karşısındaki tanımlarken başvurduğu bir referans değildir. Kültür ayrıca “karşıt olandan”-“ötekenden” farklı olmanın ve doğal olarak kendi içinde benzer olmanın kodlarını barındıran ve ontolojik devamlılığı sağladığına duyulan inançtan ötürü korunması ve kuşaklar arası aktarılması gereken bir temel referans kaynağı olarak görüle gelmiştir. Böylelikle farklı kültürel referanslara sahip grupların diğer grupları kendi kültürlerine karşı birer tehdit olarak algılaması alışkanlığı ortaya çıkmıştır. İnsanlığın bugün hala koruya geldiği bu alışkanlık, yabancı-farklı olana / “biz” içinde tarif edilmeyene yönelik önyargıların canlı kalmasının ana nedenleri arasında sayılabilir.¹⁹ Dış gruplara yönelik tehdit algısının belirleyicisi olarak dört temel unsur öne çıkmaktadır: Bunlar gerçekçi tehdit, sembolik tehdit, olumsuz kalıp yargı ve gruplar-arası kaygıdır.

a. Gerçekçi Tehdit

Gerçekçi tehditler, grup düzeyinde ve bireysel düzeyde algılanan tehditler olarak iki farklı düzeyde incelenmektedir, Grup düzeyinde gerçekçi tehdit, grubun gücüne, kaynaklarına ve grup refahına yönelik tehditleri niteler. Bireysel gerçekçi tehdit ise, bireyin kendi sağlığı, kişisel güvenliği veya maddi kaynaklarına yönelik tehditleri ifade eder.²⁰ Stephan ve Mealy, grup içi, bölgesel, siyasi iktidara yönelik ve ekonomik tehditler ile fiziksel zarar verme potansiyeli taşıyan tehditleri gerçekçi tehditler olarak nitelermektedir.²¹ Simonovits'e göre ise, Gerçekçi tehditler maddi, ekonomik ve politik düzeyde anlaşılabilir. Gerçekçi tehditler, maddi ve ekonomik grup çıkarları üzerindeki rekabete odaklanmaktadır. Bu kavram, refah-şovenizmi fikri ile yakından ilgilidir. Her iki kavram da, kıt kaynakları (işgücü piyasası pozisyonları ve sosyal hizmetler gibi) merkeze alan rekabet üzerinde durmaktadır. Çoğunluğun algısı, hali hazırda üzerine yoğun bir rekabet/yarışma olan bu kaynakların yabancılar tarafından (göçmenler vb.) tehdit edildiğidir.²² Dolayısıyla gerçekçi tehdit kavramı kısaca, maddi varlıklara, güce, fiziksel bütünlüğe,

19 Victoria M. Esses, “Values, Stereotypes and Emotions as Determinants of Intergroup Attitudes” içinde, D. M. Mackie&D. L. Hamilton (Edts.), *Affect, Cognition and Stereotyping: Interactive Processes in Group Perception* (ss. 137-166). Orlando, FL: Academic Press, 1993; Peter A. Bertocci, “Gordon W. Allport’s The Nature of Prejudice And the Problem of Choice, Persons Themselves are Initiating Causes In the Presence of Alternatives Presented By Their Past History and Present Opportunities”, Boston University, 1973.

20 Dana Charles Leighton, “The Effects of Symbolic and Realistic Threats on Moral Exclusion from the Scope of Justice”, A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of The Requirements for The Degree of Doctor of Philosophy in Psychology, University of Arkansas, 2012, ss. 23-24.

21 Walter G. Stephan ve Marisa Mealy, *The Encyclopedia of Peace Psychology*, First Edition, Edited by Daniel J. Christie, 2012, s. 1.

22 Bori Simonovits, “Realistic and Symbolic Threats The Social Basis of Mass-Migration Related Fear in Contemporary Hungary”, *Review of Sociology*, 26(4), 2016, s. 55.

iş ve ekonomik kaynaklar gibi grubun sahip olduğu somut olgulara yönelik tehditleri ifade etmek için kullanılır. Örnek olarak grubun fiziki bütünlüğüne (savaşlar, silahlı çatışmalar) ve refahına (örneğin sağlık hizmetlerinin ulaşımı), herhangi bir kaynağa (örneğin, ev gibi gayri menkullerin edinilmesi, iş fırsatları) veya iktidar kaynaklarına (örneğin, ekonomik veya politik iktidar) karşı tehditler gerçekçi tehdit olarak kavramsallaştırılır.²³ Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de devlet okullarına (üniversitelere) sınıvsız kabul edildiklerine, hastanelerde ülke vatandaşlarından daha ayrıcalıklı olduklarına, işsizliğe, çalışma ücretlerinin düşmesine, kayıt dışı istihdamın artmasına, kira ve fiyat artışlarına sebep olduklarına yönelik var olan algılar gerçekçi tehdit teorisinin üzerine inşa edildiği somut örnekler olarak gösterilebilir.

b. Sembolik Tehdit

Sembolik tehditler, gerçekçi tehditlerde olduğu gibi yine gruplara yönelik ve bireye yönelik olmak üzere iki farklı düzeyde algılanmaktadır. Gruba yönelik sembolik tehdit, grubun dinine, değerlerine, inançlarına, ideolojisine ve dünya görüşüne yönelik tehditleri ifade eder. Bireysel sembolik tehdit ise, bireyin öz saygısı, öz kimliği veya onuruna yönelik tehditleri ifade etmektedir.²⁴ Ahlak, değer, norm, standart, inanç ve tutum çatışmalarından kaynaklanan tehditler sembolik tehditler olarak nitelendirilebilir. Sembolik tehditler, grubun kendi dünyayı anlamlandırma şekline tehdit/alternatif/karşı olarak algılanan tehditlerdir. Farklı soyut referanslara sahip olan dış-grup ya da gruplar, x grubu tarafından kültürel kimliğini tehdit ediyor olarak görülebilir, değerlendirilebilir. Sembolik tehdit algısında yeni norm, inanç ve sembollerin, kısaca diğer kültürel öğelerin grubun yaşam tarzını geçersiz/işlevsiz kılacağı korkusu baskındır. Bazen söz konusu bu “yabancı”-“öteki”-“farklı” öğeleri x grubu içinde destekleyici olarak görmemek yani x grubunun verili hâkim semboller dünyasını olumlamamak bile onların grup içinde tehdit olarak algılanması için yeterli olabilir.²⁵ Örnek olarak, Suriyeli göçmenler ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasındaki tutum, norm, ahlak ve değer farklılıklarından dolayı oluşan veya oluşması muhtemel kaygı sembolik tehdit algısına örnek olarak gösterilebilir.

Toplumda “yabancı” olarak nitelenen kesimler küçük bir azınlık olarak varlıklarını sürdürseler de bilinçli olarak bir arada yaşamaları, dayanışma içinde olmaları, “yabancılardan” farklı gelenek ve kültüre sahip yerleşik halk arasında huzursuzluk ve endişeye neden olur. Geleceğe yönelik kaygı ve belirsizlik

23 Çiğdem Damla Balaban, a.g.t, s. 7.

24 Dana Charles Leighton, a.g.m, ss. 23-24.

25 Victoria M. Esses, a.g.m, s. 137.

yerleşik toplumlarda kuruntu ve olumsuz ihtimallere dayanan senaryolar üretilmesi sürecini tetikler. Çoğu zaman gerçeklikle bağı kurulmayan (kurmak için çaba da gösterilmeyen) bu kuruntular, örgütlü daha açık ifadesi ile dayanışma ve azınlık psikolojisi ile birlikte hareket etmekte olan “yabancıların” ve kültürlerinin olası bir tehdit olarak görülmesine neden olabilir. Örneğin Almanya’da Türklerin belirli yerlerde bir arada yaşamaları,²⁶ Çin Halk Cumhuriyeti’nin Müslüman vatandaşlarının, kendilerine özgü yerleşim alanlarında kendi kültür ve inançlarıyla yaşamaları, farklı kültüre sahip baskın toplum tarafından daima endişe verici olarak karşılandığı görülmüştür.²⁷ Türkiye’de Suriyeli göçmenlerin yaşadığı kentlerde belli başlı mahallelere (İstanbul gibi mega-kentlerde belli başlı ilçelere) toplanmalarının, (yukarıda anılan Çin örneğinde olduğu gibi henüz bir siyasal tehdit olarak algılanmasa da) yerel düzeyde yerleşik toplulukların kültürel hegemonyalarına karşı sembolik bir tehdit olarak algılandıklarını ifade etmek mümkündür.

c. Olumsuz Kalıp Yargı

Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, kalıplaşmış tutumları, belirli gruplar hakkında edinilen bilgilerin bir özeti olarak tanımlar. Ona göre insanlar derinlemesine tanımadıkları bir grup hakkında tutum geliştirmek üzere başkalarından duyarak, okuyarak, izleyerek vb. yollar ile edindikleri verileri bir araya getirmektedir. Böylelikle geliştirilen kalıp-yargılar sahiplerine o grup hakkında kestirme yoldan bir fikir verecek ve bakış açısı kazandıracaktır.²⁸ “Stanford Hapishane” deneyi neticesinde Zimbardo, insanların iyi ve kötü şeklinde karşıtlıklar içeren tanımlamalar kullanmaya, bazı insanları doğuştan iyi bazıları ise doğuştan kötü olarak kategorileştirmeye meyilli olduklarını ortaya koymuştur.²⁹ Zimbardo’nun temel insan doğasına yönelik ortaya koyduğu bu tespit, Muzaffer Sherif’in “Grup Normunun Oluşumu”³⁰ deneyi ile beraber (bireyin grup normuna uyması bağlamı ile birlikte düşünülerek) göz önüne alındığında, kendisini daha en başından iyi, diğerlerini kötü olarak gören insanın, bir araya gelerek gruplar oluşturması ile nefreti/damgalamayı bireysel

26 Birsen Şahin “Almanya’daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklar Arası Karşılaştırması: Kimlik ve Ait Hissetme”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, Yıl 2008, Sayı:8, ss. 227 – 252. (TÜBİTAK tarafından desteklenen ve Şubat 2007-Şubat 2008 tarihleri arasında Almanya’da gerçekleştirilen “Almanya’daki Türk Göçmenlerin Uyum Sorunları: Dil ve Ait Hissetme” isimli post-doktora araştırması verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.)

27 Kenan Dağcı, Mustafa Keskin, “Çin’in Doğu Türkistan Politikası ve Azınlık Hakları Bağlamında Hak İhlalleri”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, Cilt.1 No.2, 2013, ss. 11-29.

28 Çiğdem Kağıtçıbaşı, Zeynep Cemalcılar, *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, Baskı - Cilt: Sistem Matbaacılık İstanbul, 16. Basım 2014, ss. 146-147.

29 Davit Patrick Houghton, *Siyaset Psikolojisi, Durumlar, Bireyler, Olaylar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, 1. Basım, Ekim 2015, s. 72.

30 Eliot Arranson ve diğerleri, *Sosyal Psikoloji*, çev.: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları İstanbul 2010, ss. 426-440.

ölçekten, gruba ait/çoğul/kitlesel evreye taşıma potansiyeline sahip olduğu iddia edilebilir. Bu bağlamda bilinçli bir örgütlenme ile bir araya gelen (kendi iç-grubunu oluşturan) bireyler, farklı toplum ve gruplara yönelik çeşitli kalıp düşünceler oluşturmaya başlarlar ve dış grup üyelerine yönelik birtakım inançlarla, olumsuz tutum davranış beklentisi içine girerler.³¹

d. Gruplar-Arası Kaygı

Dış gruba yönelik beslenen kalıp yargılar günlük yaşam pratiklerinin şekillenmesinde etkili olabilirler. Örneğin birey, grup dayanışmasından mahrum olduğu, yanında iç-gruptan kimsenin olmadığı durumlarda dış-grup üyeleri ile bir arada bulunmaktan kaygı duyabilir. Bu kaygıyı besleyen faktörler dış grup üyeleri tarafından aşağılanmak, alaya alınmak, daha sonra kendi iç-grup üyeleri tarafından (dış grup ile ilişki geliştirdiği için) dışlanma endişesi olarak sayılabilir. Dış-grup hakkında var olan bilgi eksikliği ve (tümünden iç-gruba teslim edilmiş) kişisel iradenin yoksunluğu bu durumun ortaya çıkmasında diğer önemli bir bileşendir. Bu durum, “onlara karşı nasıl davranılacağına dair belirsizlik nedeniyle, grup dışı üyeler karşısında huzursuzluk ve gariplik”³² şeklinde tanımlanmıştır. Hâkim kültürün, diğer bir ifade ile yerleşik kültürün, göç edilen yerlerin kadim sakinlerinin göç edenlere yönelik geliştirdikleri kalıplaşmış, olumsuz önyargıları ve bunun gerçekçi ve sembolik tehdit kavramlaştırılması üzerinden somut hale getirilmesi ve bunun neticesinde, bireyin dış-grubu olan göçmenlere karşı sergilediği kaygılı olma hali gruplar arasındaki sosyal mesafe üzerinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda aşağıda sosyal mesafe kuramı kısaca ele alınıp çalışmanın kavramsal bölümü sonuçlandırılacaktır.

Sosyal Mesafe

İnsan tanımadığı nesne ve varlıklardan korkar. Onu tanıdıkça, bildikçe birtakım korkularının ne kadar yersiz olduğunu fark eder ve o varlığa/kişiyeye/gruba yaklaşır, yaklaştıkça onu daha fazla tanır ve iki kişi-grup arasındaki sosyal mesafe daralır. Bu durumun tersinin yaşandığı durumlarda yani insanlar-gruplar birbirlerine karşı mesafeli durdukça eksik bilgiye dayanan (yukarıda kısaca değinilen) önyargılar ve olumsuz kalıp yargılar güçlenerek varlıklarını sürdürürler. Suriyeli göçmenler hali hazırda mesafeli durulan, önyargılı yaklaşılan, kalıp yargılar ile tarif edilen gruplardır. Bu bağlamda konunun daha iyi anlaşılması adına sosyal mesafe kavramına kısaca değinmek yerinde olacaktır.

31 Susan Fiske, Daniel Gilbert, Gardner Lindzey, *Handbook of Social Psychology*, 5th Edition, Volume 2. USA: Wiley,2010, ss. 41-42.

32 Blake M. Riek ve diğerleri, “Intergroup Threat and Out-group Attitudes: A Meta-Analytic Review”, *Personality and Social Psychology Review*, Vol: 10 No: 4 2006, ss. 336-353.

Sosyal mesafe Bogardus tarafından; “kişi ile grup arasında ve gruplar arasında ve kişi arasında işlev gören sempatik anlayışın derecesi” olarak tanımlanmıştır.³³ Sosyal mesafe, bu sempatik anlayış veya diğer insanlara ve gruplara karşı hoşgörü ile ters orantılıdır. Dolayısıyla, bir insan diğerlerine karşı ne kadar fazla sosyal mesafe koyarsa, söz konusu diğer kişilere karşı tolerans veya sempati düzeyi o kadar az olur.³⁴ Parker, Bogardus’un sosyal mesafe ölçeğini “kişisel ve toplumsal ilişkileri genel olarak karakterize eden anlayış ve yakınlık derecelerini ve bu dereceleri ölçülebilir bir terime indirgeme çabası” olarak tanımlamıştır. Diğer bir ifade ile sosyal mesafe bireyler ya da sosyal gruplar arasında var olan “samimiyet ve anlayış derecesi”nin ifadesidir.³⁵

1924’te Bogardus, ırklar arası ilişkiler alanında öncü bir istatistiksel ölçüm aracı olan Sosyal Mesafe Ölçeğinin ilk versiyonunu oluşturdu.³⁶ Bogardus, Sosyal Mesafe Ölçeği’ni geliştirmeden önce ırk meseleleriyle yakından ilgilenmekteydi. Öyle ki 1922 tarihli “Sosyal Düşünce Tarihi” kitabında, Bogardus, “ırk sorunu” olarak adlandırdığı şeyi, Amerika’nın karşısına çıkan büyük toplumsal ikilemlerden biri olarak nitelemiştir. Bogardus, Thomas’ın sosyal anket yönteminin bu soruna ışık tutabileceğini ve potansiyel olarak çözüm önerisinde kullanılabileceğini umuyordu. Bogardus, Thomas’ın sosyal anketinin “uygun istatistiksel analizler” ile birleştirerek, akademisyenlerin toplumun gizli yönleri hakkında “bir bilgi kaynağı” oluşturabileceğine inanmıştır.³⁷ Amerika Birleşik Devletleri gibi çok dinli, çok kültürlü ve farklı ırklardan (biyolojik bir nitelemedir ve objektif olarak kategorileştirmek oldukça güçtür) gelen (veya daha doğru bir ifade ile)/farklı etnik kökenlerden toplumların yaşadığı bir ülkede, birlikte yaşama, toplumlar arası mesafe konusu bugünde önem arz etmeğe devam eden bir tartışma alanı olarak varlığını sürdürmektedir. Sosyal mesafe kavramı ırk, ulus ve dine dayalı önyargı çalışmalarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bireylerin bazı gruplara karşı önyargı besledikleri hususu Bogardus’un birçok çalışmasında ortaya konmuştur. Öyle ki insanlar kendilerini dış grup üyelerinden ayırmaya eğilimlidirler. Bogardus’a göre insanlarda, dış grup olarak tarif ettikleri bir grubun üyesi ile evlenme,

33 Emory Bogardus, *a.g.e.*, s. 7.

34 Bob Ives ve diğerleri, “Applying Intergroup Contact Theory to Social Distance Data from Ethnic Hungarians and Romanians in Romania”, *Journal of Contemporary European Studies*, 2016, DOI: 10.1080/14782804.2015.1117966, s. 3.

35 Robert E. Parker, “The Concept of Social Distance as Applied to the Study of Racial Attitudes and Racial Relations” *Journal of Applied Sociology*, 8:1924, ss. 339-343, Ayrıca bkz. John F. Galliher, Colin Wark, “Emory Bogardus and the Origins of the Social Distance Scale”, Published online: 4 December 2007, *Am Soc* (2007) 38, 1923.

36 Robert E.L. Faris, *Chicago Sociology:1920-1932*, San Francisco Chandler Publishing, 1967, s. 108.

37 Carolyn Owen A ve diğerleri “A Half-Century of Social Distance Research: National Replication of the Bogardus Studies”, *Sociology and Social Research*, V:66 N:1 1981, s.80. Ayrıca bkz. Galliher. J.F, Wark. C, *a.g.e.* ss. 383-395.

yakın bir arkadaş olma, olanlarla komşu olma fikri yüksek düzeyde rahatsızlık duygusu ortaya çıkarmaktadır.³⁸ Toplumsal mesafe kavramı ile kısaca özetlenen bu rahatsız olma durumu bireyler arasında farklı düzeylerde ortaya çıkmaktadır. Sosyal mesafe kavramı yoğun göç alan ve göçmenler tarafından kurulmuş bir ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'nin sosyolojisinin ürettiği bir kavramdır. Burada anahtar kavram göçtür. Göç alan ve göçmen toplumları barındıran tüm toplumlar için gruplar arası sosyal mesafe olgusu güncel, canlı bir açıklama aracı olarak hali hazırda kullanılma potansiyeline sahiptir.

Sosyal Mesafe olgusuna etki eden büyük olgu gruplar arası iletişimdir. Gruplar arası iletişim teorisi, farklı grupların üyeleri arasındaki temasın artmasının, farklı grupların üyelerinin birbirine karşı tuttuğu önyargı miktarını azaltabileceğini varsayar. Gruplar arası iletişime ek olarak, (a) eşit statüler oluşturulması (b) gruplara ortak hedefler verilmesi, (c) grup üyelerinin ortak hedeflere ulaşmak için işbirliği yapmağa zorlanması ve (d) bu durumun sağlanmasına yönelik olarak karar vericilerin/otoritelerin destek vermesi koşuluyla, gruplar arası önyargının daha da azalacağı ilgili yazında vurgulanmaktadır.³⁹ Gruplar arası iletişimden kaynaklanan azalmış önyargının neticesinde sosyal mesafenin anlamlı bir biçimde daraldığı gözlemlenebilmektedir.

Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Demografik Yapısı

Türkiye'nin en uzun kara sınırı (911 km) Suriye iledir. Türkiye bölgede süregelen çatışmalar neticesinde yaşanan süreçte en yoğun göç alan ülke olmuştur. Yine Türkiye'nin jeopolitik konumu onu Ortadoğu ve Avrupa arasında kaçak göçmen hareketlilikleri için bir koridor haline getirmektedir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Mayıs 2018 (çalışmanın üretildiği ana metin olan yüksek lisans tezi 2018 yılında tamamlandığından ötürü aşağıda 2018 yılına ait veriler kullanılmış ve analizler bu verilere göre gerçekleştirilmiştir) itibarıyla açıkladığı resmi rakam 3.589.384'tür. Bunun yanı sıra 215.665 kişi kamplarda yaşarken, 3.373.719 kişi ise kamp dışında yaşamaktadır.⁴⁰ Suriyeli göçmenlerin yoğun yaşadığı iller Tablo:1'de gösterilmiştir. İstanbul'da Suriyeli nüfusu toplam şehir nüfusunun %3,73'lük bir dilimle yaklaşık 600.000 kişi olarak verilmiştir. Bir başka dikkate değer il ise Kilis'tir. Tabloya göre Kilis'in yerlileri ciddi anlamda azınlık konumuna düşmüşleridir. Suriyeliler, Kilis nüfusunun %95'ini oluşturmaktadırlar. Bununla beraber İstanbul'dan sonra Suriyelilerin en yoğun sayıda buldukları 3 il, Şanlıurfa, Gaziantep ve Hatay'dır.

38 Emory Bogardus, "Table of Contents", *Immigration and Race Attitudes* içinde, Boston: D.C. Heath 1928, ss. 595-598.

39 Gordon Allport, a.g.e., 1954; Bob Ives ve diğerleri, a.g.m., s. 3.

40 Mültecilerle Dayanışma Derneği web sayfası, <http://multeciler.org.tr>, (Erişim: 10 Nisan 2018).

Tablo 1a: İçişler Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce, 2017’de Biyometrik Veri ile Kayıt Altına Alınan Suriyeli Göçmenlerin En Fazla Yaşadığı İller.

ŞEHİR	SAYI	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA
İstanbul	560 bin 959	%3,73
Şanlıurfa*	475 bin 954	%23,97
Hatay*	445 bin 642	%28,29
Gaziantep*	384 bin 737	%19,18
Mersin	207 bin 988	%11,59
Adana*	200 bin 660	%9,05
Bursa	147 bin 368	%5,02
İzmir	137 bin 228	%3,21
Kilis*	130 bin 746	%95,91
Konya	107 bin 382	%4,93

* İşaretli illerde Geçici Barınma Merkezi bulunmaktadır.

<http://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (Erişim:29 Mayıs 2018).

Tablo 1b: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce, 2018’de Biyometrik Veri ile Kayıt Altına Alınan Suriyeli Göçmenlerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

25 yaş altı Suriyeli sayısı	Kadın Suriyeli Sayısı	Erkek Suriyeli Sayısı	Toplam Suriyeli sayısı
2.205.524	1.642.331	1.947.053	3.589.384

Tablo 1.2’deki verilere göre, 3.589.384 Suriyeli göçmenin 2.205.524’i yani yaklaşık 3’te 1’lik kesimi genç nüfustan oluşmaktadır. Türkiye’de Nisan 2018 itibarıyla %10,8 olarak kaydedilen işsizlik nüfusuna⁴¹ ek olarak katılan 2.205.524 genç Suriyeli nüfusunun, işsizlik oranını daha da yükseltebileceği endişesini beraberinde getirmektedir.

Ölçüm Araçları ve İstatistiksel Analiz

Hipotez testlerine geçilmeden önce, verilerin Tek Örnek Kolmogorov-Smirnov ile Shapiro-Wilk normallik testleri yapılmış ($p=,000<0,05$) ve verilerin normal dağılmadığı görülmüştür.⁴² Bu doğrultuda aşağıda da değinileceği üzere, (non-parametrik) Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis⁴³ testleri gibi

41 “2018’in İlk İşsizlik Rakamı Belli Oldu”, CNNTurk.com, 16 Nisan 2018 <https://www.cnntrk.com/ekonomi/turkiye/2018in-ilk-issizlik-rakami-belli-oldu>, (Erişim: 17 Nisan 2018).

42 Belma Ak, “Verilerin Düzenlenmesi ve Gösterimi”, İçinde, (Edt.) Şeref Kalaycı, SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2008, s. 15.

43 Hakan Demirgil, “Parametrik Olmayan (Non Parametrik) Hipotez Testleri”, İçinde, (Edt.) Şeref Kalaycı, SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, Ankara,2008, ss. 99-108.

doğrusal olmayan hipotez testleri kullanılmasına karar verilmiştir. Ardından her bir ölçek için faktör analizleri yapılarak, test verileri her ölçeğin altında kısaca özetlenmiştir. Bu aşamadan sonra elde edilen faktörler ile çalışmanın diğer değişkenleri arasında hipotez testleri yapılarak değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlılığı ve farklılık düzeyleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

Sosyal Mesafe Ölçeği

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Suriyeli göçmenlere yönelik ifade ettikleri sosyal mesafe düzeyinin ölçümünde, Bogardus'un (1967)⁴⁴ geliştirdiği sosyal mesafe ölçeği kullanılmıştır. (Bkz. Ek-1). Bu ölçek, farklı gruplara üye bireyler arasındaki farklı sosyal ilişki düzeylerini örnekleyen durumlardan oluşmaktadır. Katılımcılardan, "eş olarak" veya "aynı sokakta komşuluk" gibi bir grup üyesiyle ilişkili olmaları halinde kendilerini ne kadar rahat veya rahatsız hissedeceklerini belirtmeleri istenmiştir. Sosyal mesafe ölçeği Türkçe yazında çeşitli çalışmalarda kullanılmıştır. Örneğin Nazmi Avcı'nın "Toplumsal Uzaklık Bağlamında Batı Anadolu'ya Göçle Yerleşmiş Kürtler Üzerine Bir Araştırma"⁴⁵ isimli makalesinde Batı Anadolu'ya Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan göçle yerleşmiş Kürtler ile yerleşik yapının başat unsuru olan Türk toplulukları arasındaki sosyal mesafe olgusu ele alınmıştır. Bir diğer çalışma ise, Bilgiç, Koydemir ve Akyürek'in "Türkiye'de Kimlikler Arası Kutuplaşmanın Sosyal Mesafe Üzerinden Ölçümü ve Toplumsal Güvenliğe Etkisi"⁴⁶ isimli çalışmadır. Burada da Türkiye'de karşıt kutuplarda yer aldığı düşünülen temel etnik gruplar (Türk-Kürt), mezhepler (Sünni-Alevi) ve siyasi parti seçmenleri (AKP-CHP-MHP-BDP) arasındaki sosyal mesafe ölçülmüştür. Yine Ortadoğu Teknik Üniversitesinde, Ezgi Karaoğlu tarafından tamamlanan "Türkiye Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Önyargısını Yordamada Sosyal Baskınlık Yöneliminin, Empatinin ve Gruplar Arası Tehdidin Rolü"⁴⁷ isimli tez çalışması sosyal mesafe ölçeğinin kullanıldığı diğer bir çalışmadır. Çalışmada kullanılan sosyal mesafe ölçeğine ilişkin faktör analizi sonuçları aşağıdadır.

44 Ayrıca bkz. Gallihier, J.F, Wark. C, *a.g.e.*, ss. 383-395.

45 Nazmi Avcı, "Toplumsal Uzaklık Bağlamında Batı Anadolu'ya Göçle Yerleşmiş Kürtler Üzerine Bir Araştırma (Manisa İli Örneği)", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:29 Ağustos 2013, ss. 151-170.

46 M. Sadi Bilgiç ve diğerleri Türkiye'de Kimlikler Arası Kutuplaşmanın Sosyal Mesafe Üzerinden Ölçümü ve Toplumsal Güvenliğe Etkisi, *Bilge Strateji*, Cilt 6, Sayı 11, Güz 2014, ss. 163-205, 8 Ağustos 2014.

47 Ezgi Karaoğlu, "The Role of Social Dominance Orientation, Empathy and Perceived Threat in Predicting Prejudice of Turkish Citizens Toward Syrian Immigrants", Yayınlanmamış Master Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015.

Tablo 2: Keiser Meyer Olkin ve Barlett Küresellik Testi (Sosyal Mesafe)

Keiser Meyer Olkin ve Barlett Küresellik Testi (Sosyal Mesafe)		
Kaiser-Meyer-Olkin Anlamlılık Değeri	,895	
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki Kare	6211,485
	Serbestlik Derecesi (df)	15
	Anlamlılık (Sig.)	,000

Sosyal Mesafe ölçeği için, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test değeri 0,895 (0,895>0,80: çok iyi) ve Barlett küresellik testi için (yaklaşık ki-kare değeri: 6211,485), test anlamlılığı (sig) p=0,000 değerleri ile faktörü oluşturan maddeler arasında yüksek ilişki olduğu görülmüştür. Bu değerlerden hareketle veri setinin faktör analizi için uygun olduğuna karar verilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda, özdeğer (eigenvalue) istatistiği 1'in üstünde olan faktör sayısı 1 ve açıklanan toplam varyans %73,157 olarak bulunmuştur. Faktör sosyal mesafe faktörü olarak adlandırılmıştır.

Tehdit Ölçeği

Grup dışından olanların iç gruba yönelttikleri düşünülen tehdidi ölçmek için Stephan, Ybarra ve Bachman'ın⁴⁸ (Bkz. Ek-2) 19 maddelik tehdit ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada Balaban'ın Türkçeye çevirerek kullandığı formdan faydalanılmıştır.⁴⁹ Ölçek sembolik ve gerçekçi tehdit boyutlarından oluşmaktadır. Bağcı ve Çelebi, 2017'de "Gruplar arası Temas ve Çatışma ile Azınlıklara Yönelik Tutumlar ve Çok kültürlülüğe Destek Arasındaki İlişkiler: Gruplar arası Tehdit ve Kaygının Aracı Rolü"⁵⁰ isimli çalışmada tehdit ölçeğini kullanmışlardır. Yine, Cesur ve Paker tarafından yapılan, "Laiklik Bağlamında Yaş, Cinsiyet, Siyasi Görüş ve Dindarlık Seviyesine Göre Gruplar arası İlişkide Belirleyici Olan Bazı Değişkenlerdeki Farklılaşmalar"⁵¹ isimli çalışmada tehdit ölçeği kullanılmıştır. Ezgi Karaoğlu'nun yukarıda değinilen tez çalışması tehdit ölçeğine yer verilen diğer bir çalışmadır. Ölçeğe ilişkin faktör analizi sonuçları aşağıdadır.

48 Walter G. Stephan, "Prejudice Toward Immigrants: An Integrated Threat Theory", *Journal of Applied Social Psychology*, 29 1999, ss. 2221-2237.

49 Çiğdem Damla Balaban, a.g.t., 2013.

50 Sabahat Çiğdem Bağcı, Elif Çelebi, "Gruplararası Temas ve Çatışma ile Azınlıklara Yönelik Tutumlar ve Çokkültürlülüğe Destek Arasındaki İlişkiler: Gruplararası Tehdit ve Kaygının Aracı Rolü", *Türk Psikoloji Yazıları*, 20 (Özel Sayı) Nisan, 2017, ss. 3-18.

51 Sevim Cesur, Oya K. Paker, "Laiklik Bağlamında Yaş, Cinsiyet, Siyasi Görüş ve Dindarlık Seviyesine Göre Gruplararası İlişkide Belirleyici Olan Bazı Değişkenlerdeki Farklılaşmalar", *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 32-2, 2012, ss. 49-70.

Tablo 3: Keiser Meyer Olkin ve Barlett Küresellik Testi (Tehdit Ölçeği)

Keiser Meyer Olkin ve Barlett Küresellik Testi (Tehdit Ölçeği)		
Kaiser-Meyer-Olkin Anlamlılık Değeri	,944	
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki Kare	9906,806
	Serbestlik Derecesi (df)	136
	Anlamlılık (Sig.)	,000

Grup dışı tehdidi ölçeği için, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test değeri 0,944 (0,944>0,90: mükemmel) ve Barlett küresellik testi için (yaklaşık ki-kare değeri: 9906,806), test anlamlılığı (sig) p=0,000 değerleri ile faktörü oluşturan maddeler arasında yüksek ilişki olduğu görülmüştür. Bu değerlerden hareketle veri setinin faktör analizi için uygun olduğuna karar verilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda, özdeğer (eigenvalue) istatistiği 1'in üstünde olan faktör sayısı 2 ve açıklanan toplam varyans % 53,507 olarak bulunmuştur. Faktörler genel tehdit ve kültürel tehdit olarak adlandırılmıştır.

Çalışmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir.

H1a: Kadın ve erkeklerin Suriyeli göçmenlere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2a: Kadın ve erkeklerin Suriyeli göçmenlere yönelik kültürel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H3a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyeli göçmenlere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H4a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyeli göçmenlere yönelik kültürel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyeli göçmenlere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyeli göçmenlere yöne-

lik kültürel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H8a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H9a: Katılımcıların etnik kimliklerine göre Suriyeli göçmenlere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H10a: Katılımcıların etnik kimliklerine göre Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H11a: Katılımcıların kendilerini tarif ettikleri siyasal kimliklerine göre Suriyeli göçmenlere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H12a: Katılımcıların kendilerini tarif ettikleri siyasal kimliklerine göre Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Sonuçlar

H1a: Kadın ve erkeklerin Suriyeli Göçmenlere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4: Kadınların ve Erkeklerin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Kadınların ve Erkeklerin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algısı		
		N	Ortalama
	Kadın	803	608,23
	Erkek	404	595,60
	Toplam	1207	
	Mann-Whitney U: 158811,000 Wilcoxon W: 240621,000 Z: -,594 Asymp. Sig. (2-tailed): ,552		

SONUÇ: H1a red, H1o kabul edilmiştir (Asymp. Sig. (2-tailed): ,552>p:0,05). Gruplar arasında Suriyelilere yönelik genel tehdit algısı bağlamında anlamlı bir fark yoktur.

H2a: Kadın ve erkeklerin Suriyelilere yönelik kültürel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 5: Kadınların ve Erkeklerin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Kadınların ve Erkeklerin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürel Tehdit Algısı		
		N	Ortalama
	Kadın	803	596,84
	Erkek	404	618,24
Toplam	1207		
Mann-Whitney U: 156455,000 Wilcoxon W: 479261,000 Z: -1,006 Asymp. Sig. (2-tailed): ,314			

SONUÇ: H2a red, H2o kabul edilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): 314>p:0,05). Gruplar arasında Suriyelilere yönelik Kültürel Tehdit Algısı bağlamında anlamlı bir fark yoktur.

H3a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 6: Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algısı		
		N	Ortalama
	Evet	107	469,32
	Hayır	1093	613,34
Toplam	1200		
Mann-Whitney U: 44439,000 Wilcoxon W: 50217,000 Z: -4,103 Asymp. Sig. (2-tailed): ,000			

SONUÇ: H3a kabul, H3o reddedilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): p:0,05>,000) Gruplara arasında Suriyelilere yönelik genel tehdit algısı bağlamında anlamlı bir fark vardır. Katılımcılardan Suriyeli eşi, akrabası veya dostu olanların tehdit algısı skorları (469,32) Suriyeli eşi, akrabası veya dostu olmayanların tehdit algısı skorlarından (613,34) daha düşüktür.

H4a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik kültürel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 7: Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürel Tehdit Algısı		
		N	Ortalama
	Evet	107	604,37
	Hayır	1093	600,12
	Toplam	1200	
	Mann-Whitney U: 58061,000 Wilcoxon W: 655932,000 Z: -,121 Asymp. Sig. (2-tailed): ,904		

SONUÇ: H4a red, H4o kabul edilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): ,904>p:0,05) Gruplar arasında Suriyeli eşi dostu akrabası olanlar ve olmayanlar arasında Suriyelilere yönelik kültürel tehdit algısı bağlamında anlamlı bir fark yoktur.

H5a: Katılımcıların Suriyeli eşi, dostu veya akrabası olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 8: Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Suriyeli Eşi, Dostu veya Akrabası Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeyleri		
		N	Ortalama
	Evet	107	413,74
	Hayır	1093	618,78
	Toplam	1200	
	Mann-Whitney U: 38492,500 Wilcoxon W: 44270,500 Z: -5,842 Asymp. Sig. (2-tailed): ,000		

SONUÇ: H5a kabul, H5o reddedilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): p:0,05>,000) Gruplar arasında Suriyeli eşi dostu akrabası olanlar ve olmayanlar arasında Suriyelilere yönelik sosyal mesafe düzeyleri bağlamında anlamlı bir fark vardır. Katılımcılardan Suriyeli eşi, akrabası veya dostu olanların sosyal mesafe düzeyleri skorları (413,74) Suriyeli eşi, akrabası veya dostu olmayanların sosyal mesafe düzeyleri skorlarından (618,78) daha düşüktür.

H6a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 9: Katılımcıların Kendilerinin veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Kendilerinin veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algısı	
	N	Ortalama
Evet	260	664,86
Hayır	938	581,38
Toplam	1198	
Mann-Whitney U: 104945,500 Wilcoxon W: 545336,500 Z: -3,443 Asymp. Sig. (2-tailed): ,001		

SONUÇ: H6a kabul, H6o reddedilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): p:0,05>,001) Gruplar arasında kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik genel tehdit algısı bağlamında anlamlı bir fark vardır. Katılımcılardan Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenen tanıdıkları olanların Suriyelilere yönelik genel tehdit algısı skorları (664,86) Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenen tanıdıkları olmayanların Suriyelilere yönelik genel tehdit algısı skorlarından (581,38) daha yüksektir.

H7a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik kültürel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 10: Katılımcıların Kendilerinin veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Kendilerinin veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürel Tehdit Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kültürel Tehdit Algısı	
	N	Ortalama
Evet	260	658,38
Hayır	938	583,18
Toplam	1198	
Mann-Whitney U: 106631,500 Wilcoxon W: 547022,500 Z: -3,101 Asymp. Sig. (2-tailed): ,002		

SONUÇ: H7a kabul, H7o reddedilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): $p:0,05 > ,002$) Gruplar arasında kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik kültürel tehdit algısı bağlamında anlamlı bir fark vardır. Katılımcılardan Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenen tanıdıkları olanların Suriyelilere yönelik kültürel tehdit algısı skorları (658,38) Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenen tanıdıkları olmayanların Suriyelilere yönelik kültürel tehdit algısı skorlarından (583,18) daha yüksektir.

H8a: Katılımcıların kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 11: Katılımcıların Kendilerinin veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Katılımcıların Kendilerinin veya Tanıdıkları Arasında Suriye'deki Çatışmadan Doğrudan Etkilenenlerin Olup Olmaması Durumuna Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	Katılımcıların Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeyleri		
		N	Ortalama
	Evet	260	619,91
	Hayır	938	593,84
	Toplam	1198	
	Mann-Whitney U: 116634,000 Wilcoxon W: 557025,000 Z: -1,075 Asymp. Sig. (2-tailed): ,282		

SONUÇ: H8a red, H8o kabul edilmiştir; (Asymp. Sig. (2-tailed): $,282 > p:0,05$) Gruplar arasında kendilerinin veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmadan doğrudan etkilenenlerin olup olmaması durumuna göre Suriyelilere yönelik sosyal mesafe düzeyleri bağlamında anlamlı bir fark yoktur.

H9a: Katılımcıların etnik kimliklerine göre Suriyeli göçmenlere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 12: Katılımcıların Etnik Kimliğine Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Katılımcıların Etnik Kimliğine Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	Genel Tehdit		
		N	Ortalama
	TÜRK	1065	622,18
	KÜRT	103	481,17
	ARAP	13	544,15
	LAZ	6	243,50
	ÇERKEZ	6	474,83
	RUM	1	613,00
	DİĞER	13	373,00
	Toplam	1207	
Kruskal Wallis Test İstatistikleri: Ki kare: 29,022 Serbestlik Derecesi":6 Anlamlılık (Asymp. Sig.):0,000			

SONUÇ: H_{0a} kabul, H_{0o} reddedilmiştir. (Asymp. Sig. (2-tailed): p>0,05>p:0,000). Katılımcıların etnik kimliklerine göre Suriyelilere yönelik algıladıkları genel tehdit düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar içerisinde en yüksek genel tehdit algısına sahip grup Türklerdir (ortalama: 622,18). Türkleri 544,15 ortalama ile Araplar takip etmektedir.

H_{10a}: Katılımcıların etnik kimliklerine göre Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 13: Katılımcıların Etnik Kimliğine Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Katılımcıların Etnik Kimliğine Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	Sosyal Mesafe		
		N	Ortalama
	TÜRK	1065	633,43
	KÜRT	103	370,67
	ARAP	13	548,23
	LAZ	6	286,08
	ÇERKEZ	6	420,67
	RUM	1	345,50
	DİĞER	13	348,85
	Toplam	1207	
Kruskal Wallis Test İstatistikleri: Ki kare: 68,262 Serbestlik Derecesi":6 Anlamlılık (Asymp. Sig.):0,000			

SONUÇ: H10a kabul, H10o reddedilmiştir. (Asymp. Sig. (2-tailed): $p:0,05 > p:0,000$). Katılımcıların etnik kimliklerine göre Suriyelilere yönelik algıladıkları sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar içerisinde en yüksek sosyal mesafe algısına sahip grup Türklerdir (ortalama: 633,43). Bu gurubu yukarıda genel tehdit algısında olduğu gibi Araplar (ortalama: 548,23) takip etmektedir.

H11a: Katılımcıların kendilerini tarif ettikleri siyasal kimliklerine göre Suriyeli göçmenlere yönelik genel tehdit algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 14: Katılımcıların Siyasal Kimliğine Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Genel Tehdit		
		N	Ortalama
Katılımcıların Siyasal Kimliğine Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Genel Tehdit Algılarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	MUHAFAZAKÂR DEMOKRAT	87	436,60
	MİLLİ GÖRÜŞ	217	578,91
	KOMUNİST	45	563,28
	LİBERAL DEMOKRAT	25	681,84
	SOSYAL DEMOKRAT	73	550,56
	ANARŞİST	10	661,60
	ÜLKÜCÜ	136	615,18
	MÜSLÜMAN DEMOKRAT	43	461,35
	MİLLİYETÇİ MUHAFAZAKÂR	98	501,27
	SOSYALİST	83	460,84
	LAİK	114	641,12
	KEMALİST	166	643,35
	SİYASAL İSLAM	27	321,52
	Toplam	1124	
Kruskal Wallis Test İstatistikleri: Ki kare: 69,299 Serbestlik Derecesi":12 Anlamlılık (Asymp. Sig.): ,000			

SONUÇ: H11a kabul, H11o reddedilmiştir. (Asymp. Sig. (2-tailed): $p:0,05 > p:0,000$). Katılımcıların siyasal kimliklerine göre genel tehdit algıları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar içerisinde en yüksek genel tehdit algısına sahip gruplar sırasıyla, Liberal Demokratlar (681,84), Anarşistler (661,60), Kemalistler (643,35) ve Laiklerdir (641,12). Katılımcılar içerisinde en düşük genel tehdit algısına sahip gruplar ise sırasıyla, Siyasal İslamcılar (321,52), Muhafazakâr Demokrat (436,60), Sosyalistler (460,84) ve Müslüman Demokratlardır (461,35).

H12a: Katılımcıların kendilerini tarif ettikleri siyasal kimliklerine göre Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 15: Katılımcıların Siyasal Kimliğine Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Sosyal Mesafe		
	N	Ortalama	
Katılımcıların Siyasal Kimliğine Göre Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Mesafe Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	MUHAFAZAKÂR DEMOKRAT	87	469,07
	MİLLİ GÖRÜŞ	217	589,84
	KOMUNİST	45	572,93
	LİBERAL DEMOKRAT	25	579,68
	SOSYAL DEMOKRAT	73	552,55
	ANARŞİST	10	520,60
	ÜLKÜCÜ	136	644,80
	MÜSLÜMAN DEMOKRAT	43	448,10
	MİLLİYETÇİ MUHAFAZAKAR	98	565,61
	SOSYALİST	83	392,99
	LAİK	114	594,06
	KEMALİST	166	628,78
	SİYASAL İSLAM	27	389,61
	Toplam	1124	

Kruskal Wallis Test İstatistikleri:
Ki kare: 61,495
Serbestlik Derecesi": 12
Anlamlılık (Asymp. Sig.): ,000

SONUÇ: H12a kabul, H12o reddedilmiştir. (Asymp. Sig. (2-tailed): $p: 0,05 > p: 0,000$). Katılımcıların siyasi kimliklerine göre sosyal mesafe düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar içerisinde en yüksek sosyal mesafe algısına sahip gruplar sırasıyla, Ülkücüler (644,80) ve Kemalistlerdir (628,78). Katılımcılar içerisinde en düşük sosyal mesafe algısına sahip gruplar ise sırasıyla, Siyasal İslam (389,61) ve Sosyalistlerdir (392,99).

Tartışma

Çalışmada katılımcılara Suriyeli eş-dost veya akrabası olup olmadığı sorulmuştur. Bu soru ile amaçlanan katılımcıların Suriyeli göçmenler ile teması olup olmama, diğer bir ifade ile duygusal bir bağ sahibi olup olmamalarına göre ayırmaktır. Bu soruya olumlu cevap verenlerin (ort.469,32), olumsuz cevap verenlere (ort.613,34) göre genel tehdit algılarının daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durum iç-grup, dış-grup bağlamında da anlamlıdır, "sosyal kimlik kuramına göre kişiler, içinde buldukları grubu göz önünde bulundurarak kendilerini tanımlayıp sınıflandırırlar. Sosyal kimliğin tanımlanma sürecinde etkili olan unsurlar ilk olarak, dil, renk, etnik ve fiziki özellikler olarak göze

çarpar, birey kategorileştirme yaparken bu olgulardan yardım almaktadır.”⁵² Öncü çalışmalarda, önyargılı davranışların içgüdüsel veya doğuştan olmadığını, bunların özellikle çocukluk çağlarında veya daha sonra zaman içinde öğrenilmiş davranışlar olduğu vurgulanmaktadır. Yine, bir araya gelip, uzun süre bir arada yaşayan, yani sosyal temas halinde olan farklı (azınlık-çoğunluk) grupların aralarına koydukları sosyal mesafenin gittikçe azalma eğilimi gösterdiği ifade edilen diğer bir husustur.⁵³ Çalışmada gruplar arasında Suriyeli eşi dostu akrabası olanlar ve olmayanlar arasında Suriyeli göçmenlere yönelik kurguladıkları sosyal mesafe düzeyleri de karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar yukarıda işaret edilen tespitleri teyit etmektedir. Katılımcılardan, Suriyeliler ile sosyal-duygusal teması olanların (ort.413,74) olmayanlara (ort.618,78) göre Suriyeli göçmenlere karşı daha az mesafeli oldukları sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle toplumların/grupların birbiri ile ilişki kurmasının, yakınlaşmasının gruplar arasındaki sosyal mesafeyi azaltarak, gruplar arası karşılıklı sempati düzeyini artıracaklarını ifade etmek olanaklıdır.

Katılımcılara kendileri veya tanıdıkları arasında Suriye'deki çatışmalardan doğrudan etkilenenlerin olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların (260 kişi) %21,5'i evet cevabını verirken, (938 kişi) %77,5'i hayır cevabını vermiştir. Soruya olumlu cevap verenlerin, Suriyeli göçmenlere yönelik algıladıkları genel (ort.664,86) ve kültürel tehdit (ort.658,38) olumsuz cevap verenlere göre daha fazla çıkmıştır. Kendilerine yakın hissettikleri kimselerin, söz konusu bir çatışmadan dolayı zarar görmesi, kişileri doğrudan çatışma içinde oldukları hissine yönlendirebilir. Birey içinde bulunduğu grup üyelerini tanısa da tanımasa da, onlara karşı ciddi bir güven ve aidiyet duygusu hisseder. Bu sonuçlar Suriye meselesinden doğrudan olumsuz etkilenmiş olma durumu ve neticesinde yaşanan sıkıntılıların Suriyeli göçmenlerle özdeşleştirildiğini göstermektedir.

Katılımcılar içerisinde en yüksek genel tehdit algısına sahip grup Türkler çıkmıştır. Toplumda baskın (çoğunluk) grup olmaları nedeniyle, Türklerin birçok anlamda dış-gruba yönelik tehdit algılamalarının, kaybedilebilecek imkânlardan en fazla faydalanan grup olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.⁵⁴

Katılımcılar içerisinde Suriyeli göçmenlere yönelik en yüksek sosyal mesafe algısına sahip grup yine Türklerdir. Beyazlar ve siyahlar üzerinde yapılan bir araştırmada, azınlık konumunda olan siyahların, gittikçe çoğalarak,

52 Betül Dilara Şeker ve diğerleri (edit.), *Göç ve Uyum*, Transnational Press 2. Baskı, Londra 2015.

53 Jerry A. Neprash, "Minority Group Contacts and Social Distance", Clark Atlanta University, *Phylon* (1940-1956), Vol. 14, No. 2 (2nd Qtr.), 1953, ss. 207-212.

54 Melek Göregenli, "Önyargı ve Ayrımcılığı Azaltmak", içinde Kenan Çayır, Müge Ayan Ceyhan, Ed., *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 393, Sosyoloji 15, Eğitim Çalışmaları 2, 1. Baskı İstanbul, Eylül 2012, ss. 17-19.

çoğunluk grup olarak beyazların yerini almaya başlayacağı algısının, ırkçılığı tetiklediği vurgulanmıştır. Bu durum gruplar arasındaki tehdit algısının korkulardan beslendiğini göstermektedir. Bu bağlamda azınlık halindeki grup, çoğunluk (bizim çalışmamızda Türkler) tarafından çoğu zaman belirli bir mesafede tutulmaktadır.⁵⁵

Katılımcıların siyasal kimliğine göre en yüksek genel tehdit algısına sahip gruplar sırasıyla, Liberal Demokratlar (681,84), Anarşistler (661,60), Kemalistler (643,35) ve Laiklerdir (641,12). Katılımcılar içerisinde en düşük genel tehdit algısına sahip gruplar ise sırasıyla, Siyasal İslamcılar (321,52), Muhafazakâr Demokratlar (436,60) Sosyalistler (460,84) ve Müslüman Demokratlardır (461,35). Katılımcılar içerisinde en yüksek sosyal mesafe algısına sahip gruplar sırasıyla, Ülkücüler (ort.644,80) ve Kemalistlerdir (ort.628,78). Katılımcılar içerisinde en düşük sosyal mesafe algısına sahip gruplar ise (yukarıdaki olguyu destekler şekilde) sırasıyla, Siyasal İslamcılar (ort.389,61), Sosyalistler (ort.392,99) ve (448,10) ortalama ile Müslüman Demokratlardır. Bu bulgulardan hareketle siyasal kimliğini “Siyasal İslamcı” ve “Müslüman Demokrat” olarak ifade eden katılımcıların Suriyeli göçmenler ile din birliği üzerinden bir özdeşleşme kurgulamış olabileceklerini ifade etmek mümkündür. Yine katılımcılar içerisinde siyasal kimliğini sosyalist olarak ifade eden katılımcıların, sıkıntıda olan, zor koşullarda yaşayan gruplara karşı insani kaygılar ile yakın durduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte hem bir önceki hem de bu son çıkarımların açık uçlu soruların yer aldığı mütakip (mülakat vb. yöntemlerin kullanıldığı) çalışmalar ile derinlemesine irdelenmesinin bir zorunluluk olduğu ayrıca göz önünde tutulmalıdır.

Çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi ile sınırlıdır. Çalışmaya katılanlar aktif çalışma hayatına henüz katılmamış bireylerdir. Üniversitelerin kozmopolit olması, diğer bir ifade ile farklı coğrafya ve gelir gruplarından gelen öğrencilerden oluşan bir grup olması toplanan verilerin kapsayıcılığını, temsil kabiliyetini artıran bir durumdur. Bununla birlikte öğrencilerin ekonomik hayata tam olarak katılmamış olmaları, ekonomik koşullardan dolayı olarak etkileniyor olmaları onların Suriyeli göçmenlere yönelik geliştirdikleri gerçekçi tehdit algılarının kuşatıcılığını kısmen olumsuz etkilemektedir. Ancak yine günlük yaşamdaki kültürel etkileşimlerden (özellikle sosyal medya üzerinden yapılan içerik paylaşımları vasıtasıyla) oldukça yoğun etkilenen yaş gruplarından olmalarından ötürü üniversiteli gençlerin sembolik tehdit algılarının oldukça gerçekçi olması beklenen diğer bir durumdur.

55 Kathleen H. Sparrow, David M. Chretien, “The Social Distance Perceptions of Racial and Ethnic Groups By College Students: A Research Note”, *The University of Southwestern Louisiana, Sociological Spectrum*, Vol:13/2 1993, ss. 277-288.

Bu bağlamda gruplar arası tehdit algısını (özellikle gerçekçi tehdit), sosyal mesafe gibi konuları ele alan devam niteliği taşıyan çalışmaların çalışan ve sosyal mekân olarak birbirine yakın olan uzay içinden alınmış örneklemeler ile hayata geçirmesi konunun daha geniş kapsamlı anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Yine devam niteliği taşıyan çalışmalar, kültürel olarak kendisini Suriyeli göçmenler ile yakın ve uzak gören toplumlar arasında karşılaştırmalar yapmak sureti ile sembolik tehdit algısında görülmesi muhtemel farklılıkları daha kapsamlı olarak ortaya koyabilirler. Son olarak konuya ilişkin yapılacak çalışmalarda homojen ve heterojen toplumların diğer bir ifade ile Suriyeli göçmenler ile birlikte yaşayan gruplar ile birbirinden katı sınırlar ile ayrılmış grupların sosyal mesafe algıları karşılaştırmalı olarak ele alınarak konuya ilişkin açıklama çabaları derinleştirilebilir.

Kaynakça

- ALLPORT, Gordon W, *The Nature of Prejudice*, Reading, Mass.: Addison Wesley, 1954.
- AK, Belma, "Verilerin Düzenlenmesi ve Gösterimi", içinde, (Edt.) Şeref Kalaycı, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2008.
- ARRANSON, Elliot, WILSON, Timothy, AKERT, Robin, *Sosyal Psikoloji*, çev.: Okhan Gündüz, 7. Baskı, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2010.
- AVCI, Nazmi, Toplumsal Uzaklık Bağlamında Batı Anadolu'ya Göçle Yerleşmiş Kürtler Üzerine Bir Araştırma (Manisa İli Örneği), *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:29 Ağustos, 2013, ss. 151-170.
- BAĞCI, Sabahat Çiğdem, ÇELEBİ Elif, "Gruplararası Temas ve Çatışma ile Azınlıklara Yönelik Tutumlar ve Çokkültürlülüğe Destek Arasındaki İlişkiler: Gruplararası Tehdit ve Kaygının Aracı Rolü", *Türk Psikoloji Yazıları*, 20 (Özel Sayı) Nisan, 2017, ss.3-18.
- BALABAN, Çiğdem Damla "The Roles of Intergroup Threat, Social Dominance Orientation and Right-Wing Authoritarianism In Predicting Turks' Prejudice Toward Kurds", Yayınlanmamış Master Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.
- BERTOCCI Peter, A. "Gordon W. Allport's The Nature of Prejudice and the Problem of Choice", *Persons Themselves are Initiating Causes In the Presence of Alternatives Presented By Their Past History and Present Opportunities*, Boston University, 1973.
- BİLGİÇ M. Sadi ve diğerleri, "Türkiye'de Kimlikler Arası Kutuplaşmanın Sosyal Mesafe Üzerinden Ölçümü ve Toplumsal Güvenliğe Etkisi", *Bilge Strateji*, Cilt 6, Sayı 11, Güz 2014, ss. 163-205.
- BOGARDUS, Emory, "Table of Contents", içinde *Immigration and Race Attitudes*, Boston: D.C. Heath, 1928.
- BOGARDUS, Emory, *Social Distance*. Yellow Springs, OH: Antioch, 1959.
- BOGARDUS, Emory S., "Measuring Social Distance", içinde; M. Fishbein (Edt.) *Readings in Attitude Theory and Measurement*, New York: John Wiley & Sons Inc.1967, ss. 71-76.
- CESUR, Sevim ve PAKER, K. Oya, "Laiklik Bağlamında Yaş, Cinsiyet, Siyasi Görüş ve Dindarlık Seviyesine Göre Gruplararası İlişkide Belirleyici Olan Bazı Değişkenlerdeki

- Farklılaşmalar”, *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, Sayı:32-2 2012, ss.49-70.
- DAĞCI, Kenan ve KESKİN, Mustafa, “Çin’in Doğu Türkistan Politikası ve Azınlık Hakları Bağlamında Hak İhlalleri”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, Cilt.1 No.2 2013, ss. 11-29.
- DEMİRĞİL, Hakan, “Parametrik Olmayan (Non Parametrik) Hipotez Testleri”, İçinde, (Edt.) Şeref Kalaycı, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara,2008.
- DOVIDIO, John F. ve diğerleri, “Prejudice, Stereotyping and Discrimination: Theoretical and Empirical Overview”, *The SAGE Handbook of Prejudice Stereotyping and Discrimination*, 2010/1, ss. 3-28.
- DUBEY, Smita, MALLAH, Varsha, “Migration: Causes and Effects”, *The Business & Management Review*, Volume 5, Number 4, 2015, ss. 228-232.
- ESSES, Victoria M. ve diğerleri, “Values, Stereotypes, and Emotions as Determinants of Intergroup Attitudes”, İçinde; D. M. Mackie ve D. L. Hamilton (Edts.), *Affect, Cognition and Stereotyping: Interactive Processes in Group Perception*, Orlando, FL: Academic Press, 1993, ss. 137-166.
- ETAT DE LA MIGRATION Dans Le Monde, Les Migrants Et Les Villes De Nouveaux Partenariats Pour Gérer La Mobilité, Organisation Internationale Pour Les Migrations (OIM), 17 Route des Morillons 1211 Genève 19 Suisse, 2015.
- FARIS, Robert E.L., *Chicago Sociology 1920 – 1932*, San Francisco, 1967.
- FISKE, Susan ve diğerleri, *Handbook of Social Psychology*, 5th Edition, Volume 2. USA: Wiley, 2010.
- FLORACK, Arnd ve diğerleri, “The Role of Discordant Acculturation Attitudes In Perceived Threat: An Analysis of Host And Immigrant Attitudes In Germany” *International Journal of Intercultural Relations*, 30/2006, ss. 683-702.
- GÖREGENLİ, Melek, “Önyargı ve Ayrımcılığı Azaltmak”, içinde, Kenan Çayır, Müge Ayan Ceyhan, *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 393, Sosyoloji 15, Eğitim Çalışmaları 2, 1. Baskı İstanbul, Eylül, 2012.
- HAGEN-ZANKER, Jessica, *Modest Expectations Causes and Effects of Migration On Migrant Households In Source Countries*, Dissertation, the degree of Doctor at the Maastricht University, 2010.
- HILTON, James L., VON HIPPEL, William, “Stereotypes”, *Annual Review of Psychology*, 47, 1996 , ss.237-271.
- HOUGHTON, Davit Patrick, *Siyaset Psikolojisi, Durumlar, Bireyler, Olaylar*. Bilge Kültür Sanat Yayınları, 1. Basım Ekim, 2015.
- IVES, Bob ve diğerleri, “Applying Intergroup Contact Theory to Social Distance Data from Ethnic Hungarians and Romanians” İçinde; *Journal of Contemporary European Studies*, DOI: 10.1080/14782804.2015.1117966, Romania 2016.
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem ve CEMALCILAR, Zeynep, *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, Baskı- Cilt: Sistem Matbaacılık, İstanbul 2014.
- KARAÇANTA, Hatice, “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Başka Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırması”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2002.
- KARAOĞLU, Ezgi, “The Role of Social Dominance Orientation, Empathy and Perceived Threat in Predicting Prejudice of Turkish Citizens Toward Syrian Immigrants”, Yayınlanmamış Master Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.

- KARAYEĞEN, Gökçe, "Çevreci Tutum ve Davranışlar: Sosyal Baskınlık Yönelimi, Yetkecilik ve Ahlak Açısından Bir Değerlendirme", Yayınlanmamış Master Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara, 2015.
- LEIGHTON, Dana Charles, *The Effects of Symbolic and Realistic Threats on Moral Exclusion From the Scope of Justice*, A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Psychology, University of Arkansas, 2012.
- LIPPMANN, Walter, *Public Opinion*, New York, Harcourt, Brace, 1922.
- MONTERRUBIO, Carlos, "The Impact of Spring Break Behaviour: An Integrated Threat Theory Analysis of Residents' Prejudice", *Tourism Management* 54/2016, ss. 418-427.
- NEPRASH, Jerry A., "Minority Group Contacts and Social Distance", *Clark Atlanta University Phylon* (1940-1956), Vol. 14, No. 2 (2nd Qtr.), 1953, ss. 207-212.
- OWEN, Carolyn A. ve diğerleri, "A Half-Century of Social Distance Research: National Replication of The Bogardus Studies", *Sociology and Social Research*, V.66, 1981, ss.80-98.
- PARKER, E. Robert, "The Concept of Social Distance as Applied to the Study of Racial Attitudes and Racial Relations", *Journal of Applied Sociology*, V:8, 1924, ss. 339-344.
- RIEK, Blake M. ve diğerleri, "Intergroup Threat and Out-Group Attitudes: A Meta-Analytic Review". *Personality and Social Psychology Review*, Vol:10 No:4 2006, ss.336-353.
- SHACKNOVE, Andrew, E., "Who Is a Refugee?", *Ethics*, Vol. 95, No. 2 January 1985, ss. 274-284.
- SIMONOVITS, Bori, "Realistic and Symbolic Threats The Social Basis of Mass-Migration Related Fear In Contemporary Hungary", *Review of Sociology*, Vol:26(4) 2016, ss.53-73.
- SPARROW, Kathleen H. ve CHRETIEN, M. David "The Social Distance Perceptions of Racial and Ethnic Groups By College Students: A Research Note", *The University of Southwestern Louisiana, Sociological Spectrum*, 13-1993, ss. 277-288.
- STEPHAN, Walter G ve diğerleri, "Prejudice Toward Immigrants: An Integrated Threat Theory", *Journal of Applied Social Psychology*, 29-1999, ss.2221-2237.
- STEPHAN, Walter G. ve MEALY, Marisa, *The Encyclopedia of Peace Psychology*, First Edition. (Edit.) Daniel J. Christie, 2012.
- STEPHAN, Wagner. G. ve STEPHAN Cookie White, "An Integrated Theory of Prejudice", İçinde; S. Oskamp (Ed.) *Reducing Prejudice and Discrimination: The Claremont Symposium on Applied Social Psychology*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc, 2000, ss. 23-45.
- ŞAHİN, Baki, "Metodoloji", İçinde; *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Abdurrahman Tanrıoğen (Edit.), Anı Yayıncılık, Ankara, 2009.
- ŞAHİN, Birsen, "Almanya'daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklar Arası Karşılaştırması: Kimlik ve Ait Hissetme", Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları, Yıl 2008, Sayı:8, ss. 227 - 252.
- ŞEKER Betül Dilara ve diğerleri (edit.), *Göç ve Uyum*, Transnational Press 2. Baskı, Londra 2015.
- WARK, Colin ve GALLIHER, John F., "Emory Bogardus and the Origins of the Social Distance Scale", *The American Sociologist*, V:38(4) 2007, ss.383-395.
- 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.

İnternet Kaynakları

Mevzuat, Mültecilerle Dayanışma Derneği web sayfası, <http://www.multeci.org.tr/mevzuat> (Erişim: 10 Temmuz 2019).

Mültecilerle Dayanışma Derneği web Sayfası, <http://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, (Erişim:29 Mayıs 2018).

“2018’in İlk İşsizlik Rakamı Belli Oldu”, CNNTurk.com, 16 Nisan 2018.

<https://www.cnnturk.com/ekonomi/turkiye/2018in-ilk-issizlik-rakami-belli-oldu> (Erişim: 17 Nisan 2018).

“Prejudice”, Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/prejudice> (Erişim: 5 Ekim 2019).

“Mültecilerin Hukukî Statüsüne İlişkin Sözleşme”, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, Mültecilerle Dayanışma Derneği Web sayfası, <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> (Erişim:10 Temmuz 2019).

“Türkiye’de Geçici Koruma”, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma> (Erişim:10 Temmuz 2019).

Ekler

Ek-1

Sosyal Mesafe Ölçeği

(Bogardus, 1967)

1. Suriyeli biri ile evlenseniz
2. Suriyeli bir yakın arkadaşınız olsa
3. Suriyeli bir kapı komşunuz olsa
4. Suriyeli biri ile aynı sokakta yaşıyor olsanız
5. Suriyeli biri ile aynı yerde çalışıyor olsanız
6. Suriyeli bir patronunuz olsa

Ek-2

Tehdit Ölçeği

(Stephan, Ybarra, & Bachman, 1999)

1. Suriyeliler, iş olanaklarını Türkiyelilerin elinden alıyorlar. *
2. Suriyelilerin buldukları ortamlarda suç oranları artar. *
3. Suriyeliler, Türkiye’nin sosyal refah seviyesinin azalmasına neden oluyorlar. *
4. Suriyeliler Türkiye’nin Avrupa’da güçlenmesini engellemektedir. *
5. Suriyelilere mülteci olarak birçok hak sağlanması, diğer mülteci grupların da (Afganlar, İranlılar, Iraklılar, Somaliler gibi) bu hakları talep etmesine ve dolayısıyla ülkede bölünmelere yol açabilir. *

6. Ülkemize giren Suriyelilerin artan sayısı Türkiye'nin düzenini tehdit etmektedir. *
 7. Suriyeliler ekonomik olarak Türkiye'ye yarar sağlamaktan çok zarar veriyorlar. *
 8. Suriyeliler ülke bütünlüğüne zarar vermeye çalışmaktadırlar. *
 9. Suriyeliler Türkiye'nin kurulu düzenini tehdit etmektedirler. *
 10. Suriyelilerin kimliklerine sahip çıkmaları, Türkiye'nin birlik ve beraberliğine karşı olduklarını gösterir. *
 11. Suriyeliler iş yapışları açısından Türkiyeliler kadar ahlaklı değildir. *
 12. Suriyelilerin örf ve adetleri Türkiyelilerinkilerden farklıdır. ∞
 13. Suriyeliler, yaşam tarzı açısından Türkiyelilere benzemezler. ∞
 14. Suriyeliler, Türkiyelilerin yoğun olduğu bölgelere göç ettiklerinde o bölgeyi kötü etkilemektedirler. *
 15. Suriyeliler kültürlerine ve dillerine gereğinden fazla sahip çıkıyorlar. ∞
 16. Suriyeliler kendi kültürlerini yaşatmaya çalışması Türkiye'yi olumsuz etkiler. *
 17. Dini inanışları açısından Suriyeliler ve Türkiyeliler birbirlerine benzemezler. ∞
 18. Aile ilişkileri ve çocuk yetiştirme tarzları açısından Suriyeliler, Türkiyelilerden farklıdır. ∞
- Not. * Genel Tehdit maddeleri. ∞ Kültürel Tehdit maddeleri